

FISKAALISET KASSAJÄRJESTELMÄT

Hankeselvitys osa III

VALVONTA

SELVITYS 13/2018

Harmaan talouden selvitysyksikkö		Julkaisuaika 12.6.2018
Tekijät: Olavi Kärkkäinen Harmaan talouden selvitysyksikkö HTSY, Tuija Hannula Harmaan talouden selvitysyksikkö HTSY, Antti Jauhonen Harmaan talouden selvitysyksikkö, Timo Puro Yritysverotusyksikkö YVETA, Teppo Paajanen Yritysverotusyksikkö YVETA, Juha Vuojärvi Tietohallintoyksikkö TIHA, Jari Helenius Tietohallintoyksikkö TIHA, Jussi Jääsaari Tietohallintoyksikkö TIHA		Julkisuus Julkinen
Julkaisun nimi Fiskaaliset kassajärjestelmät, Hankeselvitys osa III Valvonta		
Julkaisutapa Sähköinen	Sivuja 7	Liitteitä
Lisätietoja medialle: Johtaja Janne Marttinen, puh. 029 512 6066 Apulaisjohtaja Marko Niemelä, puh. 029 512 6070 Muut yhteydenotot htsy@vero.fi tai www.harmaatalous.fi/Asiakaspalvelu		

TIIVISTELMÄ

Myyntitulojen salaaminen on käteisillä toimialoilla tunnistettu harmaan talouden ilmene-
 mismuoto. Nykytilassa verovalvontatyötä tekeville ei ole mahdollisuutta selvittää kassajär-
 jestelmien myynnin muodostumista ilman asiakkaan myötävaikutusta. Myyntitapahtumien
 oikeellisuuden todentaminen harmaan talouden toimijoihin kohdistuvassa verovalvonnassa
 on haastavaa.

Nykyisin käytössä oleville kassalaitteille ja -järjestelmille ei ole säädösten määrätty
 minkäänlaisia vähimmäis- tai muita ominaisuuksia. Verojen oikea-aikaisen ja -määräisen
 kertymisen turvaaminen edellyttäisi fiskaalisten kassajärjestelmien laajamittaista käyttöön-
 ottoa. Samassa yhteydessä tulisi myös kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa an-
 nettua lakia täsmentää tietyiltä osin.

Uuden fiskaalisen kassajärjestelmän ensisijaisena tavoitteena tulisi olla väärin toimimisen
 mahdollisuuden estäminen kokonaan. Tältä osin kyse on toisaalta siitä, että kaikki maksu-
 tapahtumat maksutavasta riippumatta tulisivat kirjatuksi kassajärjestelmään ja toisaalta
 siitä, että kaikista kassajärjestelmään kirjatusta tapahtumista välittyisi tieto oikeansisältöi-
 senä myös Verohallinnolle. Ennaltaehkäisevän toiminnan lisäksi uuden fiskaalisen kassajär-
 jestelmän tulisi mahdollistaa myös myyntitapahtumien jälkikäteinen valvonta.

Uuden fiskaalisen kassajärjestelmän myötä Verohallinto saisi tiedot myyntitapahtumista
 välittömästi myyntihetkellä. Tämä mahdollistaisi käteistoimialojen mahdollisimman reaaliai-
 kaisen ja automatisoidun valvonnan. Tiedot myyntitapahtumista tulisi toimittaa salattuna ja
 tietyssä rakenteellisessa muodossa. Rakenteellinen muoto mahdollistaisi tietojen automaati-
 oisen analysoinnin Verohallinnossa ja sen myötä ilmenevien poikkeamien automaattisen
 esiin nostamisen manuaalista verovalvontaa varten. Automaation myötä verovalvonnan kat-
 tavuus ja laatu parantuisi merkittävästi, ja samanaikaisesti valvontaan tarvittava resurssi-
 tarve pienenesi.

Tehokkaan valvonnan mahdollistamiseksi tulisi kuitenkin tietosisällön täyttää tietyt vähimmäis-
 vaatimukset. Tarvittavat kuitissa olevat tiedot vastaisivat pitkälti jo voimassa olevan kuitti-
 lain (laki kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa) mukaisia vaatimuksia. Olennaise-
 na lisävaatimuksena kuitin tietosisällölle olisi jatkossa vaadittava myyntitapahtumakohtai-
 nen tunnistetekijä/-numero, millä poistettaisiin mahdollisuus yksittäisten myyntitapahtu-
 mien manipuloinnille ja varmistettaisiin tiedon eheys. Myyntitapahtumatasoisen kuitin tie-

toisällön lisäksi valvonnan tehokkuus edellyttäisi myös tiettyjen muiden tietoerien siirtämistä automaattisesti Verohallinnon tietokantaan. Tällaisia tietoeria ovat mm. päiväkohtaiset kokonaismyyntisaldot.

Kassajärjestelmiin liittyvissä kehityshankkeissa tulisi huomioida jatkuvasti kehittyvä digitalisaatio ja sen mukanaan tuomat mahdollisuudet verojen keräämisen ja valvonnan turvaamiseksi. Kassajärjestelmiä koskevaa sääntelyä pohdittaessa tulisi ottaa huomioon uudet teknologiat, mm. lohkoketjuteknologia. Lohkoketjuihin rakennettavat älysopimukset mahdollistaisivat mm. automaattisen ja reaaliaikaisen verojen tilittämisen olemassa oleviin maksujärjestelmiin myyntitapahtumakohtaisesti (maksujen haarautuminen ns. split payment -metodi). Tällainen ratkaisu turvaisi olennaisesti verojen oikeamääräistä ja -aikaista tilittämistä.

Verohallinnon työryhmä esittää, että Suomessa otettaisiin käyttöön ohjelmistopohjaiset online-kassajärjestelmät (fiskaalinen kassajärjestelmä), joilla olisi laaja soveltamisala eri toimialoilla. Uudistuksella varmistettaisiin, että Verohallinto saisi myyntitapahtumasta tiedon kuluttajalle tapahtuvassa myynnissä. Soveltamisalaa olisi mahdollista laajentaa koskemaan myös yrityksien välistä kauppaa, sähköistä verkkokauppaa tai alustataloutta.

Avainsanat:

Fiskaalinen kassajärjestelmä, tyyppihyväksytty kassalaite, online, offline, kuittilaki, kassalaki

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	1
2 KÄTEISTEN TOIMIALOJEN LIIKEVAIHDON VALVONTA	1
2.1 YLEISTÄ	1
2.2 VALVONNAN NYKYTILA	1
2.3 TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT	2
3 VALVONNAN TAVOITTEET	4
3.1 VEROKERTYMÄN TURVAAMINEN	4
3.2 VEROHALLINTOON KERÄTTÄVÄT TIEDOT	5
3.3 VALVONNAN TOTEUTUS	6
4 YHTEENVETO	7

1 JOHDANTO

Valtioneuvosto antoi harmaan talouden torjuntaohjelmassaan keväällä 2016 Verohallinnolle tehtäväksi selvittää käteisille toimialoille suunniteltujen fiskaalisten kassajärjestelmien soveltuvuuden Suomeen.

Nyt on käsillä selvityksen III vaihe. Selvityksen III vaiheessa selvitetään online-tyyppisten kassajärjestelmien hyödyntämistä valvonnan näkökulmasta.

Selvityksen III vaiheessa on kuvattu käteisten toimialojen verovalvonnan nykytila ja siihen liittyvät ongelmat. Lisäksi selvitetään fiskaalisten kassajärjestelmien valvonnan tavoitetila, mukaan lukien kerättävien tietojen käyttötarkoitus sekä valvonnan toteutus käytännössä.

2 KÄTEISTEN TOIMIALOJEN LIIKEVAIHDON VALVONTA

2.1 YLEISTÄ

Myyntitulojen salaaminen on käteisillä toimialoilla tunnistettu harmaan talouden ilmene-mismuoto. Käteisillä toimialoilla on erityispiirteitä, jotka tekevät niiden valvonnasta haastavaa. Suuri osa elinkeinonharjoittajista toimii käteisillä toimialoilla. Harmaa talous luo epäsuotuisan kilpailuasetelman oikein toimiville yrittäjille, jolloin toimialan verotaakka jakautuu epäoikeudenmukaisesti. Olisikin perusteltua, että käteisillä toimialoilla siirryttäisiin käyttämään kassalaittejärjestelmää, joka mahdollistaa myyntitapahtumien tehokkaan valvonnan ja tukee kilpailuneutraliteettia.

Mikään tekninen järjestelmä ei voi kokonaan estää ohimyyntiä ja verovilppiä. Fiskaalisella kassajärjestelmällä kuitenkin pystytään vaikeuttamaan harmaan talouden toimintaa. Valvontajärjestelmällä varmistetaan myyntitapahtumien asianmukainen kirjautuminen kirjanpitoon sekä näiden tapahtumien jälkivalvontamahdollisuus. Tehokkaaseen fiskaaliseen kassajärjestelmään kuuluu myös kuitinantovelvollisuus asiakkaalle.

2.2 VALVONNAN NYKYTILA

Nykyisin käytössä oleville kassalaitteille ja -järjestelmille ei ole säädösten avulla määritelty minkäänlaisia vähimmäis- tai muita ominaisuuksia. Asiakkaalle annettavan kuitin vähimmäistietosisältö on määritelty laissa kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa. Verovalvontatyötä tekevillä ei ole mahdollisuutta selvittää kassajärjestelmistä myynnin muodostumista ilman asiakkaan myötävaikutusta. Myyntitapahtumien oikeellisuuden todentaminen verovalvonnassa on haastavaa.

Ohimyyntiä voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Toimintaa voidaan harjoittaa kokonaan kassajärjestelmän ulkopuolella. Mahdollista on myös usean kassalaitteen tai maksupäätteen käyttö, ja tietojen sisällyttäminen vain osittain kirjanpitoon. Tavanomaista on myös kassatapahtumien manipulointi myyntitapahtuman jälkeen. Viime kädessä myös kirjanpitoaineisto voidaan hävittää joko kokonaan tai osittain. Edellä mainittuihin keinoihin voi liittyä myyntitulojen ohjaaminen kirjanpidon ulkopuoliselle pankkitilille, mutta useimmiten ohimyynti kytkeytyy nimenomaan käteisellä maksettaviin suorituksiin. Joka tapauksessa kuvatut esimerkit osoittavat, että kassalaitteita koskeva sääntely tarvitsee rinnalleen myös kuitinantovelvollisuuden varmistavan sääntelyn.

Verohallinnolle ilmoitettujen myyntitietojen varmistamisessa lähtökohtana tulisi olla tiedonsaanti verovelvolliselta itseltään. Nykytilassa tietojen oikeellisuuden varmistaminen ei voi rakentua yksinomaan verovelvolliselta saatavien tietojen varaan, vaan erityisesti harmaan talouden toimijoiden verotusta selvitettyä tulee tukeutua myös kolmansilta osapuolilta saataviin vertailutietoihin.

Verohallinto saa tietoa pankkikortti- ja luottokorttimyynnin myyntidatasta kattavasti jo nykyisin. Osin kyse on vain yksittäistä verovalvontatoimenpidettä varten pyydettyä tiedosta, mutta tietoja saadaan myös laajemmista kohdejoukoista, minkä avulla voidaan vertailla mm. pankki- ja luottokorttimyynnin suhdetta Verohallinnolle ilmoitettuun liikevaihtoon. Tietoja ei toimiteta Verohallinnolle automaattisesti, vaan tiedonsaanti perustuu aina erilliseen pyyntöön.

Käteisellä rahalla tapahtuvan myynnistä Verohallinto ei saa kolmansilta osapuolilta tietoja maksutapahtumista sen enempää automaattisesti kuin pyytämälläkään. Tältä osin tiedonsaanti rakentuu yksinomaan verovelvolliselta saatavien tietojen ja aineiston varaan. Käytännössä verovalvonnan työkaluna toimii tällöin verovelvollisen kirjanpitoon ja muuhun aineistoon kohdistuva verotarkastus, mikä tietynlaisena ”raskaana valvontatoimenpiteenä” toimii huonosti laajamittaisten verovelvollisjoukkojen myyntitietojen valvontaan. Kassapahtumien manipulointitilanteissa valvonnan tehokas toteuttaminen edellyttäisi usein kassalaitteen tietojen purkamista, mutta nykyinen verotarkastusta koskeva sääntely ei mahdollista järjestelmien tutkimista ilman verovelvollisen myötävaikutusta. Lainsäädännöstä johtuen Verohallinnolle ei hankittu riittävää osaamista eikä teknisiä työkaluja tämänlaajuisten kassalaittejärjestelmätarkastusten suorittamiseen.¹

2.3 TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Digitalisaation myötä tulevaisuudessa myynti- ja maksutapahtumatietoja käsitteleviä tahoja tulee olemaan entistä enemmän. Maksaminen tulee monimuotoistumaan ja maksujen prosessointi tulee olemaan entistä kansainvälisempää. Perinteisille liiketoiminta-alueille ilmaantuu lisäksi uusia toimijoita, joiden myyntitapahtumiin liittyviä maksuja prosessoidaan erilaisen alustatalouden maksamisratkaisujen kautta. Verohallinnon kannalta tämä tarkoittaa vakavia haasteita liiketaloudellisesti aktiivisten toimijoiden tunnistamisessa sekä myyntimäärien todentamisessa.

Vaikka digitaalisista maksamisratkaisuista jääkin jälki myyntitapahtumien ja maksujen prosessoijille, ei näiltä saada tietoja massana verovalvontaa varten nykyisten säännösten puitteissa. Ongelma realisoituu erityisesti sellaisissa tilanteissa, kun myyntitapahtumatiedot käsitellään Suomen lainkäyttöalueen ulkopuolella. Tiedonsaantia estävät kansainvälisiä tiedusteluja koskevat yksilöintivaateet. Verohallinnon olisi tiedettävä etukäteen esimerkiksi alustatalouspalveluita tuottavat tahot riittävän yksilöllisesti. Massaluontoisten myyntitietojen ja maksamiseen liittyvien vertailutietojen saatavuuden vaikeutuminen aiheuttaa tehokkaan ja automatisoidun verovalvonnan toimintaedellytysten heikentymistä.

¹ Hankeselvitykseen liittyen tulee erikseen arvioida, pitäisikö verotarkastusta koskevaa nykyisääntelyä (laki verotusmenettelystä 14 §, laki oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä 24 §) tarkentaa luomalla Verohallinnolle nimenomainen tarkastusoikeus tehokkaan verovalvonnan toteuttamiseksi. Verohallinnolla ei ole lakiin perustuvaa oikeutta it-forensic tarkastustoimintaa, jolla mm. kassalaitteet voitaisiin tutkia oma-aloitteisesti Verohallinnon toimesta. Verotarkastaa voidaan vain tiedot ja materiaali, jonka verovelvollinen esittää tarkastusta varten.

Lisäksi, vaikka tietoja olisi mahdollisesti saatavissa maksunvälittäjille / maksupalvelun tarjoajille tehtävillä tiedusteluilla, kaikki uudet maksutavat ja niiden tarjoajat ja käyttäjät eivät välttämättä edes ole verovalvontaa suorittavien tahojen tiedossa. Ylipäänsä uusiin maksuvälineisiin ja -tapoihin usein liittyvä kansainvälinen ulottuvuus tiedonsaanti-ongelmineen voidaan nähdä vakavana ongelmana verovalvonnan tehokkaan toteutumisen kannalta.

Digitalisaatio myös mahdollistaa nykyistä tehokkaamman verojen keräämisen ja valvonnan. Kassajärjestelmiä koskevaa sääntelyä pohdittaessa tulisi ottaa huomioon uudet teknologiat, mm. lohkoketjuteknologia. Lohkoketjuihin rakennettavat älysovimukset mahdollistaisivat mm. automaattisen ja reaaliaikaisen verojen tilittämisen olemassa oleviin maksujärjestelmiin myyntitapahtumakohtaisesti (maksujen haarautuminen ns. split payment -metodi). Tällainen ratkaisu turvaisi verojen oikeamääräistä ja -aikaista tilittämistä. Rajoitetusti avoimen lohkoketjun tapahtumat olisivat helposti valvontaa suorittavien viranomaisten analysoitavissa. Automatisoitu ratkaisu keventäisi yrittäjien hallinnollista taakkaa verojen ilmoittamisen ja manuaalisen tilittämisen osalta. Lisäksi teknologia mahdollistaisi verovelvollisen pääsyn omiin myyntitapahtumatietoihin ja voisi näin toimia raportointivälineenä.

3 VALVONNAN TAVOITTEET

3.1 VEROKERTYMÄN TURVAAMINEN

Uuden kassajärjestelmän keskeinen tavoite on verojen oikea-aikaisen ja –määräisen kertymisen turvaaminen. Ensisijaisena tavoitteena tulisi olla väärintoimimisen mahdollisuuden estäminen kokonaan. Tältä osin kyse on toisaalta siitä, että kaikki maksutapahtumat maksetavasta riippumatta tulisivat kirjatuksi kassajärjestelmään ja toisaalta siitä, että kaikista kassajärjestelmään kirjatuihin tapahtumiin välittyisi tieto oikeansisältöisenä myös Verohallinnolle. Ennaltaehkäisevän toiminnan lisäksi uuden kassajärjestelmän tulisi mahdollistaa myös myyntitapahtumien jälkikäteinen valvonta.

Edellä mainittujen tavoitteiden turvaaminen edellyttää, että myyntitapahtumista toimitetaan tiedot automaattisesti. Ihanteellisessa tapauksessa tiedot myyntitapahtumista saataisiin Verohallintoon välittömästi myyntihetkellä Verohallinnon palvelimelle. Tällöin myyntitapahtumat olisivat Verohallinnon analysoitavissa mahdollisimman pian. Tämä mahdollistaisi käteistoimialojen mahdollisimman reaaliaikaisen valvonnan. Tiedot myyntitapahtumista tulisi toimittaa salattuna ja tietyssä rakenteellisessa muodossa. Rakenteellinen muoto mahdollistaisi tietojen automaattisen analysoinnin Verohallinnossa ja sen myötä ilmenevien poikkeamien automaattisen esiin nostamisen manuaalista verovalvontaa varten. Lisäksi välttäisiin tietojen konvertointityöltä.

Verovelvollisen näkökulmasta uuden järjestelmän tulisi mahdollistaa tietojen helppo ilmoittaminen Verohallinnolle. Mikäli tiedot myyntitapahtumista välittyvät automaattisesti Verohallinnolle ei myyntidatan ilmoittamisvelvollisuus lisää verovelvollisen hallinnollista taakkaa, vaan päinvastoin helpottaa ilmoittamisvelvollisuuden täyttämistä.

Myyntitietojen oikeellisuuden varmistamiseksi pelkkä uusi kassajärjestelmä ei riitä, vaan olennaista on myös kuitinantovelvollisuuden entistä tehokkaampi sääntely ja käytännön toteutus.² Kuitinantovelvollisuuteen liittyy kysymys mahdollisista keinoista asiakkaiden omatoimisen valvonnan tehostamiseksi. Joissakin maissa asiakkaita kannustetaan omatoimiseen valvontaan mm. kuittiarpajaisten avulla; kuitissa olevan tunnistetiedolla voi osallistua arvontaan. Vaihtoehtona voidaan esittää järjestelmä, jossa asiakas voisi esim. kännykkäsovelluksella tarkistaa, onko hänen ostotapahtumastaan mennyt tiedot Verohallinnolle. Vaikkei tällaista omaehtoista tarkistamista taloudellisen motiivin puuttuessa välttämättä usein tehtäisikään, toisi tämä mahdollisuus valvonnallisen lisäelementin, minkä johdosta uusiin kassajärjestelmiin liittyvä yleis- ja erityisestävyys lisääntyisi.

² Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun KHO 2017:37 johdosta tulee kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annettua lakia täsmentää siten, että myyntitapahtumasta on nimenomaisesti laadittava kuitti. Pelkkä kuitin tarjoaminen ei takaa myyntitapahtuman asianmukaista viemistä kirjanpitoon.

3.2 VEROHALLINTOON KERÄTTÄVÄT TIEDOT

Tehokkaan valvonnan mahdollistamiseksi tulisi kuitin tietosisällön täyttää tietyt vähimmäisvaatimukset. Myyntitapahtumatasoisen kuitin tietosisällön lisäksi valvonnan tehokkuus edellyttäisi myös tiettyjen muiden tietoerien siirtämistä automaattisesti Verohallinnon tietokantaan. Tällaisia tietoeria ovat mm. päiväkohtaiset kokonaismyyntisaldot.

Kuitin tulisi pitää sisällään seuraavat, sarakkeessa "Kuitin tietosisältö" mainitut tiedot, jotka myös siirtyvät jokaisesta myyntitapahtumasta Verohallinnon tietokantaan. Taulukossa on kuvattu myös kunkin tietoerän käyttötarkoitus verovalvonnassa.

Kuitin tietosisältö	Käyttötarkoitus verovalvonnassa
1. Elinkeinonharjoittajan nimi, yhteystiedot ja y-tunnus;	Verovelvollisen yksilöiminen
2. Kuitin antamispäivä ja aikaleima;	Myyntitapahtuman ajallinen kohdistaminen
3. Kuitin tunnistenumero A, jonka kassalaite luo myyntitapahtuman yhteydessä sekä tunnistetekijä-/numero, joka muutetaan QRL-koodiksi ja/tai URL-linkiksi, kun myyntitapahtumatieto on rekisteröitynyt Verohallintoon	Myyntitapahtumatiedon eheyden ja tosittteen ainutkertaisuuden varmistaminen. Lisäksi varmistetaan, että kassalaite on rekisteröity Verohallintoon (kassalaitteen id-numero) ja myyntitapahtuma on rekisteröitynyt Verohallinnon tietokantaan. Tunnistetekijä-/numero pitää sisällään edellisen kuitin vastaavan tiedon.
4. Myytyjen tavaroiden määrä ja sekä palvelujen laji tuotetasoisesti eriteltynä	Arvonlisäverotuksen valvonta (oikean arvonlisäverokannan soveltaminen) sekä tuloverotuksen valvonta (mm. varastokirjanpidon oikeellisuuden varmistaminen) Yhteismitallisuus vertailutietoon ja saman alan toimijoihin
5. Tavarosta tai palveluista suoritettu maksu ja suoritettavan arvonlisäveron määrä verokannoittain taikka arvonlisäveron peruste verokannoittain;	Arvonlisäverotuksen valvonta Yhteismitallisuus vertailutietoon
6. Maksutapa (käteinen, pankki-/luottokortti tai muu mahdollinen maksutapa)	Yhteismitallisuus vertailutietoon
7. kuitin moodi: tilaus, välikuitti (pro forma), kopio, loppulasku, laskutuskopio, koulutuskäyttö	Kassajärjestelmän asianmukaisen käytön ja myyntitapahtumien oikeamääräisen kirjautumisen varmistaminen

Ehdotettu kuitin tietosisältö vastaa pitkälti jo voimassa olevan kuittilain (laki kuittintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa) mukaisia vaatimuksia. Kohtien 2 ja 3 mukaiset vaatimukset olisivat lähinnä vähäisiä täsmennyksiä kuittilaissa jo oleviin vaatimuksiin. Kohdan 6 mukainen maksutapaa koskeva tieto on lähes poikkeuksetta jo nykyisin merkitty kuittille, vaikkei nykyilainsäädäntö tätä edellytäkään. Kuitin moodi (kohta 7) on puolestaan olennaisen tärkeä tieto sen varmistamiseksi, että myyntitapahtuma tulee asianmukaisesti vietyä

kassajärjestelmään. Kuitin sisältämien tietojen lisäksi Verohallintoon tulisi päivittäin siirtyä automaattisesti seuraavat tietoerät:

1. Kassalaatikon avaukset, lukumäärä ilman myyntitapahtumaa;
2. Kumulatiiviset saldot: GT1-totaali lyönnit, GT2-myyntin vähennykset, GT3- netto-myynti;
3. Harjoittelumoodin käytön tunnistaminen tapahtumatasolle
4. Kassalaitteen tuottama identifiointikoodi, joka rakennetaan y-tunnuksesta, GT-saldosta, kellonajasta ja Verohallinnon antamasta sertifiointinumerosta (varmistaa tiedon lähettäjän) sekä Verohallinnon kuittiin tuottama varmistuskoodi, joka varmistaa kuitin tallentumisen Verohallinnon tietokantaan

Edellä mainittujen kuittiin sisältyvien sekä kassajärjestelmään liittyvien tietojen saaminen automaattisesti Verohallintoon on olennaisen tärkeä automaattisen analytiikan näkökulmasta; ilman ao. tietoja on myyntidatan vertaaminen muuhun, Verohallinnon hallussa jo olevaan tai haltuun saamaan tietoon mahdotonta. Tällöin valvonnan luotettavuus vaarantuu. Keräämällä kyseiset tiedot ja vertaamalla niitä yksittäisistä myyntitapahtumista kertyneeseen tietoon pystytään varmistumaan, että kassalaittejärjestelmä toimii siten kuin pitääkin. Tämä palvelee verovalvonnan tarpeita, mutta yhtä lailla myös verovelvollisen tarpeita raportointijärjestelmien luotettavuuden suhteen.

3.3 VALVONNAN TOTEUTUS

Uuden kassajärjestelmän myötä verovalvonta rakentuisi pitkälti automatisoidun analytiikan varaan. Automaattisen analytiikan tehokas toteutus edellyttää, että kaikki edellä mainitut yksittäisen kuitin sisältämät tietoerät samoin kuin edellä luetellut päiväkohtaiset muut tietoerät ovat Verohallinnon käytettävissä. Tiedot myyntitapahtumista välittyisivät maksutavasta riippumatta automaattisesti Verohallintoon, jossa automatiikan avulla vertailtaisiin myyntitapahtumatietoja verovelvollisen Verohallinnolle ilmoittamiin myyntitietoihin (lähinnä arvonlisäveroilmoitukset) sekä mahdollisesti muuhun käytettävissä olevaan vertailuaineistoon (esim. tavarantoimittajat sekä muut kolmannet osapuolet). Mahdolliset poikkeamat tietojen välillä poimituisivat tapauskohtaisen verovalvonnan piiriin. Valvontakeinoina kyseeseen tulisivat selvityspyyntöjen lähettäminen (VML 11 §) sekä tarvittaessa verotarkastuksen suorittaminen (VML 14 §), joko selvityspyynnön lähettämisen jälkeen tai suoraan itsenäisenä toimenpiteenä.

Verovalvonnan painopiste siirtyisi joka tapauksessa aiempaa enemmän Verohallinnon tiloissa tapahtuvaksi. Kuitenkin valvontatoimenpiteitä suoritettaisiin edelleen myös verovelvollisen toimitiloissa. Myös tällöin Verohallintoon tietokantaan jo toimitetut tiedot olisivat sellaisenaan valvontatoimenpiteitä suorittavien henkilöiden käytettävissä nyt jo käytössä olevien etäkäyttömahdollisuuksien myötä.

On kuitenkin syytä huomata, että valvonnassa kyse olisi vain Verohallinnolle jo toimitettujen tietojen hyväksikäytöstä tarkastusta suoritettaessa. Laajempi tietojen saanti esim. suoraan verovelvollisen hallussa olevasta kassajärjestelmästä edellyttäisi verotarkastajien toimivaltasäännösten uudistamista.

4 YHTEENVETO

Käteisten toimialojen tehokas ja kattava verovalvonta ei nykyisellään ole mahdollista. Tämä mahdollistaa erilaiset ohimyynnin ja harmaan talouden muodot, mikä vääristää kilpailuneutraliteettia sekä vaarantaa verojen kertymisen oikea-aikaisena ja -määräisenä. Ongelman ratkaisu edellyttäisi fiskaalisten kassajärjestelmien laajamittaista käyttöönottoa. Samassa yhteydessä tulisi myös kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annettua lakia tämentää tietyiltä osin.

Myyntitapahtumasta laadittavan kuitin tietosisällön tulisi olla tarkasti määritelty. Näiden kuitin sisältämien tietoerien tulisi siirtyä reaaliaikaisesti Verohallintoon siten, että tiedon eheys on varmistettu. Samoin Verohallintoon tulisi siirtyä muut kohdassa 3.2 kuvatut päiväkohtaiset tietoerät. Näin voitaisiin poistaa mahdollisuus yksittäisten myyntitapahtumien manipuloimiselle sekä varmistaa kattava, koko käteistoimialaa koskeva verovalvonta. Fiskaalisten kassajärjestelmien myötä verovalvonta rakentuisi pitkälti automatisoidun analytiikan varaan.

Yksittäisistä myyntitapahtumista kerättäviä tietoja vertailtaisiin päiväkohtaisesti kerättyihin tietoihin sekä muuhun Verohallinnolla jo olevaan tai haltuun saamaan tietoon. Tällaista tietoa saadaan verovelvolliselta itseltään (esim. veroilmoitukset) sekä kolmansilta osapuolilta (esim. tavarantoimittajilta saadut vertailutiedot). Havaitut poikkeavuudet poimittaisivat tapauskohtaisen erityisvalvonnan piiriin. Verovalvonnan kattavuus parantuisi merkittävästi, ja samanaikaisesti valvontaan tarvittava resurssi kuitenkin pieneneisi.

Verohallinnon työryhmä esittää, että Suomessa otettaisiin käyttöön ohjelmistopohjaiset online-kassajärjestelmät (fiskaalinen kassajärjestelmä), joilla olisi laaja soveltamisala eri toimialoilla. Uudistuksella varmistettaisiin, että Verohallinto saisi myyntitapahtumasta tiedon kuluttajalle tapahtuvassa myynnissä. Soveltamisalaa olisi mahdollista laajentaa koskemaan myös yritysten välistä kauppaa ja alustataloutta.

